

Egy elmaradt ünnepség margójára

Az ENSZ közgyűlése 1995-ben, a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (SZNSZ) megalakulásának századik évfordulóján úgy határozott, hogy július első szombatját a szövetkezetek ünnepévé, Nemzetközi Szövetkezeti Nappá nyilvánítja. A magyar szövetkezeti szervezetek eltérő módon és intenzitással, de minden évben tartanak ebből az alkalomból megemlékezéseket. A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége az egész tagság ünnepének tekinti ezt a napot, – bár ma már csak tagszervezetei kisebb hányada működik szövetkezeti formában. A hagyományt a koronavírus-járvány ugyan megszakította, de Nagy Tamás, a MOSZ elnöke ennek ellenére is fontosnak tartotta, hogy idén is méltassák ezt a jeles napot.

Bár a megemlékezésre idén nem kerülhet sor, mégis fontosnak tartjuk, hogy az eredeti időpontban emlékeztessünk az eredeti gondolatra, hiszen ennek a napnak a jelentősége máig érvényes, kezdte mondandóját az elnök. A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége, 1895-ben alakult meg, és 1927 óta július első szombatján ünnepli a Szövetkezetek Nemzetközi Napját. A 98. ünnepségre került volna sor az idén, ha a veszélyhelyzet nem jött volna közbe, mondta el Nagy Tamás.

Az SZNSZ az egyik legrégebbi – bár tagságát tekintve talán a legnépesebb – nem kormányközi, vagyis civil szervezet. A jelenleg 109 országban működő, 312 szövetkezeti szervezetbe tömörülő több mint 1 milliárd szövetkezeti tagot és szövetkezeteiket képviseli nemzetközi szinten. A szervezet minden évben felhívja a világ szövetkezőit a Nemzetközi Szövetkezeti Napról való megemlékezésre, és meghatározza a témakört, amivel az országok szövetkezetei foglalkozzanak, hogy a társadalom figyelmét irányítsák a szövetkezés értékére.

A szövetség – hiszen minden tagja szövetkezetből indult – fontosnak tartja a szövetkezés gondolatának, a szövetkezeti elveknek és hagyományoknak az őrzését és lehetőség szerinti gyakorlását, tagszervezetei és a szövetség életében egyaránt. A MOSZ közgyűlése ezért nyilvánította központi ünnepévé a Nemzetközi Szövetkezeti Napot, és ezért kerül sor ekkor a szövetség által alapított érdekképviseleti elismerések és emlékérmek átadására a tagszervezetek által javasolt személyeknek. Az ünnepség megtartásának különösen nagy a jelentősége napjainkban, mert a politikai diszkrimináció következtében

az érdekképviseletnek nincs lehetősége állami kitüntetések adományozását kezdeményezni tagjai számára, jelentette ki az elnök.

Az idei ünnepség ugyan elmaradt, de tekintettel az idő múlására és a generációváltásra, érdemes és szükséges visszatekinteni a hazai szövetkezeti mozgalom elmúlt évtizedeinek történéseire, fogalmazott Nagy Tamás.

A MOSZ jogelődje, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa (TOT) 1971-ben lett a világszervezet tagja. Belépése, illetve elfogadása tagként annak elismerése volt, hogy a magyar termelőszövetkezetek megfelelnek a szövetkezés elveinek, szabályainak és értékeinek. Ezt addig sokszor vitatták, különösen a hatvanas évek elejének szövetkezetszervezési gyakorlata és a szövetkezetek irányítása miatt. Az évtized második felében a reformok kísérleti terepe a mezőgazdasági szövetkezés volt, aminek eredményeként a téveszkek megszűntek a szovjet kolhozmodell hazai másolatainak lenni, idézte fel az elnök.

A reformok eredményeként a termelőszövetkezetek fokozatosan megerősödtek, és működési feltételeik változása társadalmi-kulturális fordulatot hozott a vidék életében. A termelőszövetkezetek egy évtized alatt a vidék meghatározó intézményeivé váltak, és a mezőgazdasági termelés egészében is alapvető szerepet játszottak. A magyar mezőgazdaság példátlan fejlődést ért el a következő évtizedekben, és kiviteli többlete révén a nemzetgazdaság egyensúlyának biztosítékává vált. A magyar mezőgazdaság teljesítőképessége nemzetközi szinten is elismerést váltott ki, és ebben nem csak meghatározó részarányuk miatt volt szerepe a

termelőszövetkezeteknek. Az elismerés kiterjedt a „magyar szövetkezeti modellre” is, ami a háztáji gazdálkodással és a kiegészítő tevékenységekkel sikeresen egyesítette a nagyüzemi termelést a klasszikus szövetkezeti működéssel, idézte fel a múlt század '70-es éveit Nagy Tamás.

A nemzetközi szervezetben való tagság újabb lökést adott a nyitásnak a külvilág felé, a szövetkezeti önállóság igénylésének – és fokozatos erősödésének. Ezt az utókor nem értékeli a helyén, pedig a mezőgazdasági szövetkezés a demokratikus működés kísérleti terepe és iskolája volt: közgyűlésen választották a vezetőket, akiknek a választóik, a tagság előtt kellett számot adnia a szövetkezet eredményeiről.

A rendszerváltással – a szövetkezeti remények ellenére – nem folytatódott a szövetkezetek erősödése, a magyar szövetkezeti mozgalom politikai harcok áldozatává vált. A gazdaságban – elsősorban az ipar összeomlása következtében – milliók veszítették el a munkájukat. A munkanélkülivé vált emberek jelentős hányada városban dolgozott, de vidéken élt. Az ipar eltűnésével megszűnt a vidéki melléküzemágakban és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokban dolgozók munkalehetősége is. A kormány – nem utolsósorban a koalícióban részt vevő FKGP ösztönzésére – a mezőgazdaság problémáit az emberek egyéni gazdálkodás felé terelésével akarta megoldani. Ennek azonban útjában állt a szövetkezeti mezőgazdaság, a termőföld és a termelőeszközök elsődleges használója. A termelőszövetkezetek váltak a sikertelenség bűnbakjává és politika célpontjává. Ez a politika azóta is tart, mondta az elnök.

Ebben az időben az 1989-ben létrehozott MOSZ maradt a szövetkezetek egyedüli védelmezője, amely a TOT utódszervezeteként lépett fel az érdekekben. A MOSZ gyakorlatilag partnerek nélkül, egyedül vett részt a politikai és a jogalkotási vitákban. Ennek megfelelően korlátozottak voltak az eszközei a szövetkezetellenes propagandával és intézkedésekkel szemben. Érthető tehát, hogy a MOSZ még a Nemzetközi Szövetkezeti Szövetséget is segítségül hívta a szövetkezetek védelmére. Az SZNSZ elnöke, *Roberto Rodrigues* két alkalommal is ellátogatott Magyarországra, hogy közbenjárjon a kormánynál a gyakorlat megváltoztatása érdekében. Első alkalommal sikertelenül kezdeményezett találkozót Antal József miniszterelnökkel. A második látogatásra akkor került sor, amikor Torgyán József akkori agrárminiszter kezdeményezte az úgynevezett „új szövetkezeti törvény” elfogadását, ami gyakorlatilag az akkor még működő „rég” szövetkezetek felszámolását jelentette volna. A miniszter egyéb jogsértő és diszkriminatív intézkedéseket is szorgalmazott, például azt, hogy a fejlesztési hitelprogramból zárják ki a szövet-

kezeteket és a belőlük alakult gazdasági társaságokat. Roberto Rodrigues részt vett a MOSZ által szervezett nagygyűlésen, tárgyalni próbált a miniszterrel, de sikertelenül. A miniszter által kezdeményezett, a szövetkezetekre hasonló csapást mérő törvényt a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészről a MOSZ kezdeményezésére – amit a törvény akkor még lehetővé tett – az Alkotmánybíróság megsemmisítette, emlékezik Nagy Tamás.

A nemzetközi szervezet nemcsak a magyar helyzet miatt érezte szükségesnek a fellépést. Az SZNSZ 2000. májusában felhívással fordult a közép- és kelet-európai országok kormányaihoz, amelyben megállapította, hogy „néhány közép- és kelet-európai országban a szövetkezetek nem mindig élvezik a politika támogatását...” továbbá a szövetkezeteknek „olyan jogi környezetben kell működniük, amely elismeri egyrészt azon jogukat, hogy szövetkezeti formában működjenek, másrészt lehetővé teszi számukra a társas vállalkozásoknak biztosított, azokkal egyenlő feltételeken alapuló versenyt”. Ugyanezen év novemberében az SZNSZ elnöke levélben fordult a Magyar Köztár-

saság elnökéhez, Mádl Ferenchez, amelyben kérte, hogy az elnök ne írja alá az új szövetkezetekről szóló törvényt, ám ismét sikertelenül. Az elfogadott törvény végrehajtását csak a 2002. évi kormányváltás akadályozta meg, idézte fel az elnök.

Az elmúlt három évtizedben az egykori termelőszövetkezeteket és utódszervezeteiket ért számtalan demagóg politikai és jogi támadás hatására, valamint az új szövetkezetek létrehozására tett számos erőfeszítés kudarca miatt a szövetkezetek jövőképe nem túl biztató Magyarországon. Pedig nem változott a szövetkezeti gondolat fontossága. Fenntartását a MOSZ a Nemzetközi Szövetkezeti Napról való megemlékezéssel is segíteni kívánja. A szövetkezeti eszmének, gondolatnak ma sokkal nagyobb politikai támogatást kellene kapnia ahhoz, hogy a társadalomban a valódi együttműködés, a szolidaritás megvalósuljon. A sokat emlegetett „vidék felemelkedése” uniós narratíva a demokratikus szövetkezeti elvek mentén sokkal könnyebben megvalósítható lenne – ám ezt nem mindenki gondolja így, mondta végezetül Nagy Tamás.

H. Gy.

Rail Cargo Group
Member of GBB

**Az Ön partnere
a vasútlogisztikában**

railcargo.com